

AZ ISKOLAI PÁLYAORIENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉGHEZ SZÜKSÉGES KOMPETENCIÁK

FELSŐOKTATÁSI KIHÍVÁSOK – ALKALMAZKODÁS STRATÉGIAI
PARTNERSÉGBEN
12. MELLEARN KONFERENCIA

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, 2016. ÁPRILIS 22.

Hegyi-Fialmos Nora,
ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment
Intézet

Problémafelvetés

- A munkavégzés megváltozott szerepe
- Flow-élmény (Csíkszentmihányi, 1975)
- Gyors társadalmi, gazdasági és munkaerő-piaci változások – atipikus életpálya (Polónyi, 2004., Komenczi, 2001)
- Életpálya-tervezés? Életpálya-építési kompetenciák kialakítása (Borbély-Pecze, 2010., 2013)
- Iskola szerepe az életút támogató pályaorientációban (Szilágyi, 2013., Kenderfi, 2011., Borbély-Pecze, 2010)

A kutatás célja

- Áttekinteni a pályorientáció **fogalmának** és **tartalmának** változását, a pályaválasztásra vonatkozó nemzetközi és hazai **elméletek** fejlődését.
- Megvizsgálni a pályorientációnak a köznevelést érintő legfrissebb **jogszabályokban** való megjelenését, valamint ezek európai trendeknek való megfelelését.
- Feltérképezni a hazai gimnáziumokban megjelenő pályorientációs a **gyakorlatot**, valamint a vizsgálatban részt vevő **pedagógusok** iskolai pályorientációs tevékenységgel összefüggő gondolatait, gyakorlatát.

Különös tekintettel az iskolai pályorientációs tevékenységhez szükséges ismeretek, képességek és kompetenciák tekintetében.

Kutatási kérdések 1.

- Milyen hazai dokumentumok szabályozzák és határozzák meg az iskolai pályaorientáció gyakorlatát és rendszerét, és ezek megfelelnek-e a nemzetközi, európai uniós dokumentumok szellemiségének?
- Hogyan jelenik meg a vizsgálatban részt vevő pedagógusok pályaorientáció fogalmával kapcsolatos gondolataiban az életpálya-szemlélet?
- A vizsgált hazai gimnáziumokban van-e kialakult gyakorlata a pályaorientációnak, és ha igen, úgy milyen tevékenységek jellemzik? A vizsgált gimnáziumok pedagógusai fontosnak tartják-e, és ha igen, milyen mértékben a pályaorientációs tevékenységet az iskolában, mennyire érzik feladatuknak a pályaorientációs tevékenységben való részvételt?

Kutatási kérdések 2.

- Milyen ismeretek, tudás és kompetenciák meglétét tartják fontosnak a megkérdezett pedagógusok annak érdekében, hogy sikeresen és hatékonyan tudják diákjaik pályaorientációját segíteni?
- Felkészültnek érzik-e magukat a megkérdezett pedagógusok e feladatok elvégzésére, illetve mi jelentene számukra segítséget pályaorientációs munkájukban?
- Megjelentek-e és milyen mértékben az elmúlt évtizedekben született pályaorientációs tevékenységet támogató hazai fejlesztések eredményei a pedagógusok mindennapi gyakorlatában?

Hipotézisek (kompetenciára vonatkozó)

- H3 Feltételezem, hogy a vizsgált intézményekben dolgozó pedagógusok felismerik a pályorientáció jelentőségét, képesek azonosítani annak elemeit, és saját pedagógiai tevékenységük részeként értelmezik a tevékenységet. Mivel a pályorientációt elsősorban diákjaik továbbtanulásának segítségével azonosítják, így saját és az iskola pályorientációs gyakorlatában nagyobb részben ezt a döntést segítő tevékenységekről számolnak be.
- H4 Feltételezem, hogy a megkérdezett pedagógusok gyakorlatuk, vélekedéseik alapján körvonalazni tudják a pályorientációs tevékenységhez szükséges ismereteket, tudást és kompetenciákat, azonban nem érzik magukat felkészültnek a feladatra.

Az iskola szerepe a pályorientációs folyamatban

- Pályorientációra vonatkozó hazai jogszabályok (2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, NAT 2012, Kerettantervek)
 - „62. § (1) A pedagógus alapvető feladata(...) I, tanítványai **pályorientációját**, aktív szakmai életútra történő felkészítését folyamatosan irányítsa”

- Pályorientáció tartalmi összetevői

- Pedagógusok szerepe és lehetőségei a pályorientációban

A vizsgálat módszerei

- Dokumentumelemzés
- Fókuszcsoportos interjú
- Kérdőíves vizsgálat
 - Adatfelvétel: 2015. május-július
 - 487 fő, gimnáziumok 9-12. osztályában tanító tanár
 - Nyíregyháza, Győr, Szombathely, Budapest
 - online és papír alapú kérdőív
 - 26 zárt és 5 nyitott kérdés
 - SPSS adatelemzés
 - tartalomelemzés

A kérdőíves mintavétel fókuszpontjai

- A megkérdezett középiskolai pedagógusok számára mit jelent a pályaorientáció **fogalma**, megjelenik-e és milyen mértékben az **életpálya- szemlélet**.
- A megkérdezett középiskolai pedagógusok miként vélekednek az iskola pályaorientációban betöltött **szerepéről**, annak **helyéről** az iskolai életben, illetve megjelenik-e iskoláikban és mennyire komplex tevékenységként a pályaorientáció.
- A megkérdezett pedagógus saját iskolai **gyakorlatában** hogyan jelenik meg a pályaorientációs tevékenység, milyen szükséges **kompetenciákat** azonosít a pályaorientációs tevékenységhez, illetve mennyire érzi ezen területeken **felkészültnek** magát.

A kérdőíves vizsgálat eredményei

□ Pályaorientáció fogalma, tartalma

A pályaorientáció fogalmára való szabad asszociáció esetében a kifejezést elsősorban a **továbbtanulással**, illetve a továbbtanulás segítségével, arra való felkészítéssel azonosítják, de markánsan megjelenik a **pálya- illetve szakmaválasztás segítése** is.

„A diák számára a megfelelő felsőoktatási képzés megtalálása ”

„Egy olyan tevékenység, melynek során a diákokat hozzá segítjük a helyes továbbtanulási döntéshez ”

„a diák pályaválasztásának segítése, adottságai és lehetőségei figyelembe vételével ”

A pályaorientációhoz a megkérdezettek alapvetően **segítő** attitűddel állnak.

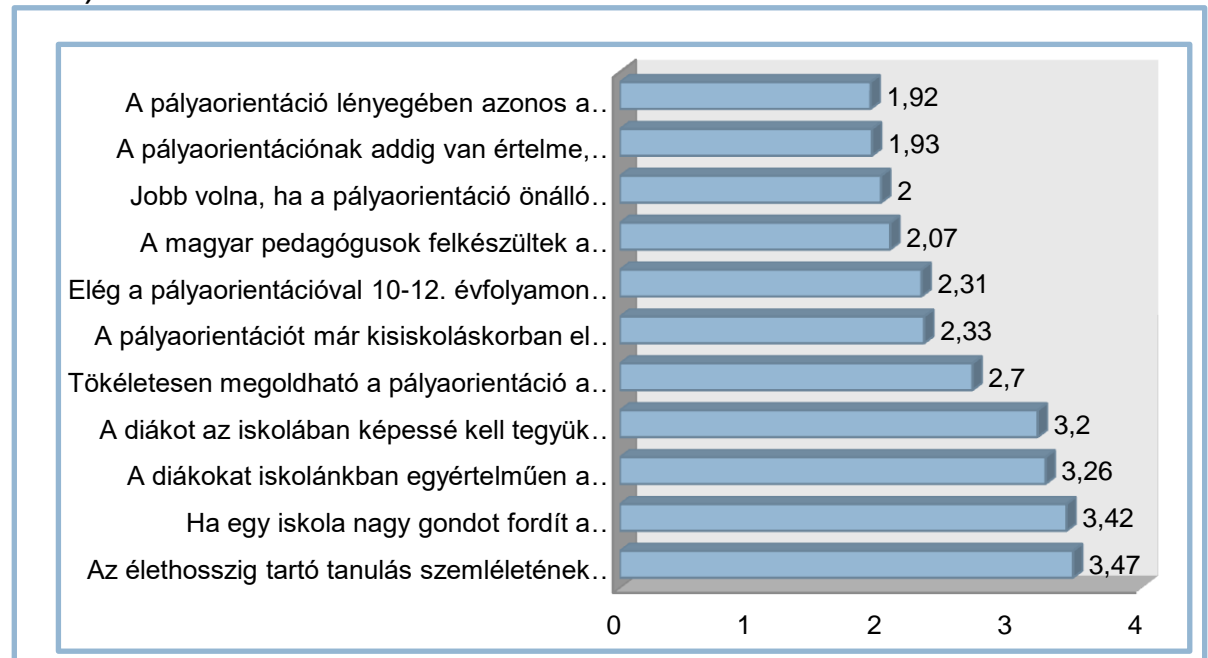
„pályaválasztás elősegítése ”

„segítségnyújtás a megfelelő irány megtalálásában ”

A kérdőíves vizsgálat eredményei

Tartalmát tekintve elsősorban a **továbbtanuláshoz kapcsolódó tartalmak** jelennek meg.

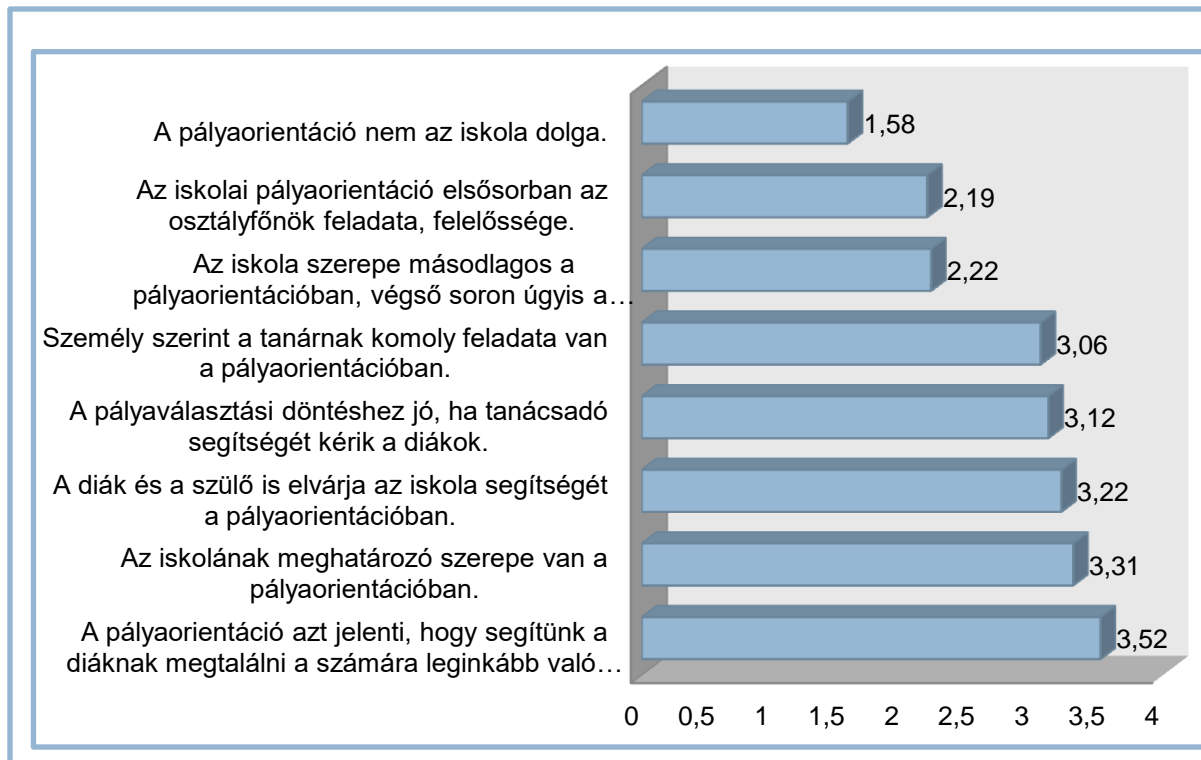
Az **életpálya-szemlélet** jelen van a pályorientációval kapcsolatos gondolataikban. (Az élethosszig tartó tanulás szemléletének kialakítása fontos a pályorientáció szempontjából. A diákokat az iskolában képessé kell tenni arra, hogy saját életpályáját felépítse.)

A kérdőíves vizsgálat eredményei

Kiemelt szerepet tulajdonítanak az iskolának és magának a pedagógusnak is a pályaeorientációs tevékenységben.

Bizonytalanság abban, hogy a pályaeorientációt **hol és hogyan** lehetne elhelyezni az iskolai struktúrában.

A kérdőíves vizsgálat eredményei

A pályorientációs tevékenységhez az általános **pedagógus kompetenciákon** túl szükség van további **kompetenciákra, speciális tudásra és információkra** (74,7%).

- nyílt végű kérdés, szógyakoriság elemzés
- témakörök:

(1) *továbbtanulás („továbbtanulási lehetőségek ismerete”)*

felsőoktatás („felsőoktatási intézmények kínálata”)

felvételi („felvételi követelmények”)

(2) *munkaerőpiac („munkaerőpiac helyzetét illetően naprakész tudás”)*

gazdaság („közgazdasági alapismeretek”)

(3) *empátia*

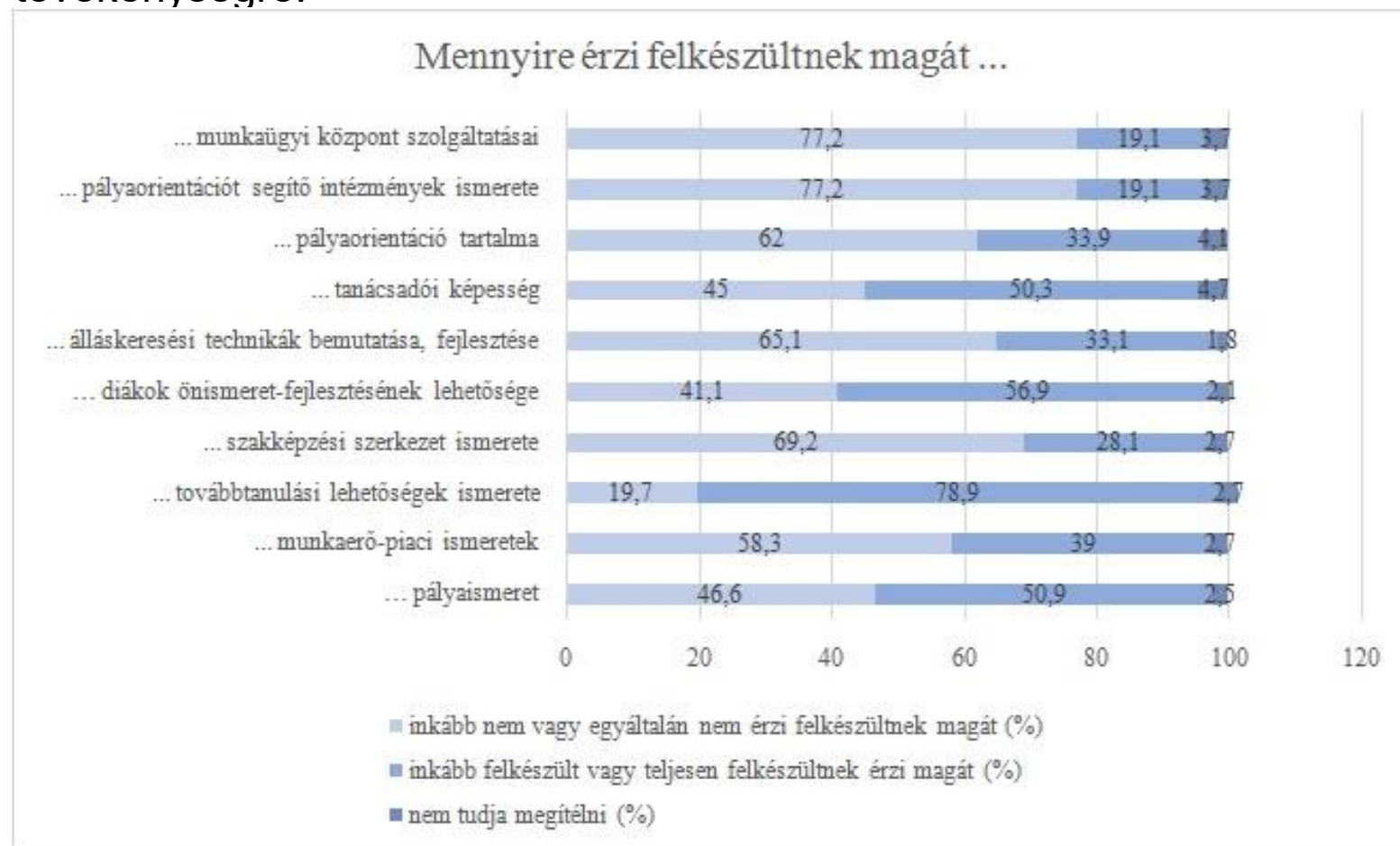
kommunikáció

emberismeret

- (4) *önismeret („önismeret fejlesztésére vonatkozó információk”)*
képesség („képesség vagy készség vizsgáló tesztek”)
személyiség („tanuló személyiségfejlesztése”)
- (5) *szakma („alaposabb szakmai ismeretek minden terület”)*
pálya („pályaismeret”)
foglalkozás („foglalkozásokhoz kapcsolódó követelmények ismerete”)

A kutatás egyik fő fókusza a pedagógusok szubjektív véleményének vizsgálata saját felkészültségüket illetően a pályorientációs tevékenységhez szükséges kompetenciák és ismeretek terén.

Nem érzik eléggé felkészültnek magukat a pályorientációs tevékenységre.

A kérdőíves vizsgálat eredményei

17% főiskolai, egyetemi évei alatt találkozott a pályorientációval.

16 fő tudott konkrét továbbképzést megnevezni.

A kérdőíves vizsgálat eredményei

A pályorientációs tevékenység tekintetében abban éreznének segítséget, ha több **felkészítés**, **tanfolyam** indulna, és ha volna egy olyan **honlap**, ahol mindenféle tartalmakat könnyen elérhetnek.

„képzés, ahol meg lehet ismerni a vonatkozó tesztek és egyéb gyakorlati tudnivalókat”

„Egy "alapkönyv", amely irányt mutat, nem magyaráz túl, de rendszerbe fogja az alapokat”

„jól használható internetes portál sok gyakorlati hasznos tanáccsal és információval naprakészen”

Összegzés

Hazai oktatáspolitikai dokumentumokban **megjelenik a pályaorientáció**, mint a pedagógus kiemelt feladata, de a vizsgált intézményekben annak **megjelenése esetleges**, elsősorban az ott dolgozó pedagógusok **felkészültségétől függ**.

A vizsgálatban részt vevő pedagógusok **felismerik az iskola és saját szerepük fontosságát** a pályaorientációban, azonban azt elsősorban diákjaik **továbbtanulásának segítségével** azonosítják, ugyanakkor gondolkodásukban **megjelenik az életpálya szemlélet**.

A pályaorientáció a napi pedagógiai gyakorlatban elsősorban a **továbbtanulás segítéseként jelenik meg**, a pedagógusok **bizonytalanok** az iskolai struktúrában való elhelyezése tekintetében (hol, hogyan és mikor).

A megkérdezett pedagógusok **képesek azonosítani** a pályaorientációhoz kapcsolódó ismereteket, tudást és kompetenciákat, azonban **nem érzik magukat felkészültnek**.

Saját bevallásuk szerint a legnagyobb segítséget a témában felkészítő **tanfolyamok, továbbképzések**, valamint egy átfogó könyv vagy **internetes portál** jelentene számukra, s bár létezik ilyen, azt nagyon **kevesen ismerik illetve használják**.

Köszönöm a figyelmet!

Hegyi-Halmos Nóra
hegyi.halmos@ppk.elte.hu